

HILDEGARD VON BINGEN (1098-1179), MÍSTICA, CIÈNCIA I MEDICINA EN L'EDAT MITJANA

Hildegard von Bingen va saber assumir el paper de visionària per guanyar-se la tolerància d'una societat en la qual les dones estaven condemnades a l'analfabetisme i la humiliació, i va aconseguir així escriure sobre ciències de la naturalesa i sobre medicina, art que probablement també va practicar. La seva obra representa una síntesi original d'idees procedents de la tradició oriental, hel·lènica i judeocristiana.

Va néixer en Bermersheim (Alemanya) l'any 1098 al si d'una família de la noblesa, i, com que era la menor de deu fills, es va veure destinada irremissiblement a la vida monàstica. Des de la infància, Hildegard va patir episodis d'inspiració mística que l'encegaven i visions místiques que l'Església més tard va atribuir a la inspiració divina. Preocupats pel seu fràgil temperament, els seus pares la van disposar al convent benedictí de Disibodenberg, on es va sotmetre a la disciplina ascètica del monestir i va aprendre llatí, grec, litúrgia, música, oració i ciències de la naturalesa. El 1136, malgrat la seua joventut, Hildegard va ser nomenada abadesa i hagué d'assumir la direcció del convent.

A partir d'una profunda crisi mística que va experimentar als 42 anys, va comprendre que havia d'escriure les seues experiències íntimes i la seua visió del món, que va plasmar en nou llibres: el *Liber scivias* (1141-1151) és una descripció il·luminada amb magnífiques il·lustracions de les seues visions del cosmos i una reflexió sobre la posició que la humanitat ocupa al seu si; el *Liber vitae meritorum* (1158-1163) és una reflexió ètica sobre els efectes còsmics de la virtut i el pecat; i el *Liber divinorum operum* (1163-1170) està dedicat a la teologia natural. A més d'aquestes obres, cal afegir una infinitat de cartes, poemes, hermenèutica i altres treballs científics, teològics i filosòfics.

Menció a part mereix la seua obra mèdica, que inclou el *Liber simplicis medicinae* (1150-1160), un important compendi mèdic que tracta de les plantes, animals, minerals, metalls, i altres elements de la naturalesa, contemplats des de la pers-

pectiva de la seua acció curativa. També el *Liber compositae medicinae*, que tracta sobre les malalties, les seues causes i símptomes –considerant principalment les relacions amb les forces còsmiques, és a dir, els elements, els astres, els vents– contemplades des d'una fisiologia al·legòrica del cos humà com a microcosmos. Les fonts del seu coneixement van ser probablement les tradicions populars, l'humoralisme galènic que formava part de l'herència dels benedictins, els referents bíblics, juntament amb analogies microcòsmiques de fort contingut místic.

En les seues obres de terapèutica, Hildegard feia referències freqüents a les virtuts curatives de les pedres precioses. En aquest sentit, es va avançar a la tradició paracelsista en l'ús terapèutic de medicaments químics:

«LA SEUA OBRA MÈDICA ÉS UN IMPORTANT COMPENDI QUE TRACTA DE LES PLANTES, ANIMALS, MINERALS, METALLS, I ALTRES ELEMENTS DE LA NATURALESA, CONTEMPLATS DES DE LA PERSPECTIVA DE LA SEUA ACCIÓ CURATIVA»

Hildegard von Bingen va escriure sobre ciències de la naturalesa i sobre medicina, art que probablement també va practicar. La seva obra representa una síntesi original d'idees procedents de la tradició oriental, hel·lènica i judeocristiana.

Imatges del *Liber scivias* (1141-1151), una descripció il·luminada amb magnífiques il·lustracions de les seues visions del cosmos i una reflexió sobre la posició que la humanitat ocupa al seu si.

considerava, per exemple, que el sefir era beneficiós per a les malalties dels ulls i també el creia dotat de propietats antiafrodisíiques i utilitzava l'ametista per curar les erupcions cutànies.

La seva obra és una barreja inseparable d'elements naturalistes i místics. Va tenir una notable influència en el seu temps que va perdurar fins al Renaixement. El seu *Liber scivias* es va imprimir per primera vegada a París el 1513 i el seu *Liber simplicis medicinae* va assolir dues edicions, el 1533 i el 1544. La seua influència intel·lectual es deixa veure en la filosofia oculta d'Agrippa von Nettesheim (1531) i en les representacions al·legòriques de l'antropologia microcòsmica de Robert Fludd (1617).

A més de les obres esmentades, Hildegard també va compondre música gregoriana, va escriure gairebé vuitanta cançons i una òpera intitulada *Ordo Virtutum*, una peça musical que va més enllà del llenguatge de la música medieval.

Les seues relacions amb la cúria romana foren problemàtiques. Ja en el seu temps, un concili de teòlegs del Vaticà va donar crèdit a les seues visions, interpretades com prediccions del futur. Tanmateix la seua relació amb l'Església no sempre va ser cordial, perquè Hildegard no va amagar la seua opinió crítica amb la degradació dels costums i amb la manca de compassió amb els pobres, a més de discrepar sobre aspectes fonamentals de la doctrina, com és el cas de la culpabilitat d'Eva, sobre la qual requeia tot el pes del pecat original i a qui Hildegard considerava, per contra, una víctima enganyada pel dimoni, envejós de la seua capacitat de procrear. El seu conflicte amb la jerarquia de l'Església va assolir el cim quan Hildegard i les monges del convent de Rupertsburg van donar sepultura al cementiri del convent un jove revolucionari, que havia estat excomunicat per l'arquebisbe. L'abadesa es va negar a desenterrar-lo i fins i tot va fer desaparèixer qualsevol rastre de l'enterrament, perquè ningú pogués buscar-lo. Aquest problema li va comportar a Hildegard la prohibició de fer música, per la qual cosa va protestar davant l'arquebisbe amb una carta en què es lamentava de la pèrdua que la sanció representava per a tota la comarca del Rin, amonestant per això l'autoritat eclesiàstica.

L'Església va decidir perdonar-la i pocs anys després aquesta polifacètica i mística dona va morir havent superat els noranta anys de vida. Conta la tradició que a l'hora de la mort van aparèixer dos arcs molt brillants i de diferents colors al cel. No obstant això, les diverses temptatives de canonització mai no acabaren amb èxit.

JOSEP L. BARONA

Catedràtic d'Història de la Ciència, Universitat de València